

Branko OBLAK¹

Gospodarske razmere med časom prve svetovne vojne na ormoškem področju

V gospodarskem pogledu je prva svetovna vojna pomenila na ormoškem področju, tako kot drugod, velik zastoj. Gospodarstvo je stagniralo, največji problem je postalo pridelovanje hrane in ob velikem pomanjkanju tudi pravično razdeljevanje hrane. Kljub temu da na ormoškem področju ni bilo velikih industrijskih obratov in velikih obrti, so se občinske oblasti na začetku vojne bale mobilizacije in odpuščanja zaposlenih, vendar neupravičeno, saj je kasneje delovne sile še primanjkovalo.

Oblast je ob pomanjkanju hrane pripravila vrsto omejevalnih ukrepov. Za določena živila so najprej uvedli omejevanje porabe ob določenih dnevih, ob večjem pomanjkanju živil so omejevali količine hrane, nato pa so uvedli še živilske karte.

Vojna je pustila sledove na vseh ravneh, tako na finančnem področju, v obrti, trgovini, gostinstvu in nastajajoči industriji. Na vseh področjih je oblast uvedla omejitvene ukrepe, ki so zavrli napredek.

Na podeželju so bile razmere podobne, ukrepi so prizadeli kmetovalce, ki so morali državi oddajati kmetijske pridelke.

Pridelovanje in razdeljevanje hrane

Ob izbruhu vojne leta 1914 so ljudje mislili, da bo vojna hitro končana. Vsakdo je nameraval vojno preživeti s svojimi zalogami hrane, vojska naj bi imela zadovoljivo oskrbo z orožjem in municijo. Vendar se je vojna zavlekla in vseh zalog je začelo zmanjkovati. Od vseh gospodarskih problemov, ki so se nakopičili, je bil največji ravno preskrba s hrano tako za vojake, še bolj pa za civiliste. Ko je postalo jasno, da bo vojna trajala dalj časa, je bilo treba pripraviti trajnejši načrt oskrbe prebivalstva s hrano in z osnovnimi dobrinami za preživetje.

Zato je 25. julija leta 1914 je avstro-ogrška vlada izdala ukaz, ki je med vojno določal ukrepe za preskrbo z osnovnimi stvarmi, tako za prebivalstvo kot tudi za prehrano v živinoreji. Vsi pridelovalci, trgovci prevozniki so morali redno popisovati svoje zaloge. Z ukrepi so nameravali uvesti nadzor

¹ Branko Oblak, višji arhivski sodelavec, Zgodovinski arhiv Ptuj, Vičava 5a, 2250 Ptuj, e-pošta: branko.oblak@guest.arnes.si

nad količinami blaga in dajali upravnim organom možnost zahtevati nadzor nad stanjem blaga in zalogo živil brez poprejšnjega obvestila. Zakon je pooblastil deželne, okrajne in občinske oblasti, da nadzirajo pridelovalce in trgovce, ki so morali poskrbeti za osnovno preskrbo občin z osnovnimi artikli, če jih ni bilo mogoče zagotoviti na drugačen način. Če teh ukrepov ne bi upoštevali, bi jim grozile stroge kazni. Zakon je bil rigorozen tudi za poviševanje cen. Kdor bi izkoristil vojne razmere za prekomerno višanje cen, bi tvegala poleg denarne in zaporne kazni tudi zaplembo zalog in izgubo obrtne pravice.²

Toda kljub tem strogim kazenskim ukrepom so se prehrabeni artikli izjemno hitro dražili. Najbolj osnovna živila, moka, meso, sladkor, goriva, kava.

Po poročilu Mestnega urada Ormož o tržnih cenah januarja 1915 je bila cena svinjskega stegna 2,20 krone, 20. avgusta istega leta pa je znašala že 4 krone. Vsi prodajalci mesa na tržnici so si morali pridobiti uradni certifikat oziroma cenik, kjer so bile cene mesa že določene. Cene so bile določene tudi za ostala osnovna prehranjevalna živila. Januarja 1915 so bile cene naslednje: 100 kilogramov krompirja je stalo 10,50 krone, 100 kilogramov moke 64 kron, 100 kilogramov riža 64 kron, 100 kilogramov fižola 56 kron, 100 kilogramov koruze 28 kron, 100 kilogramov sena 8 kron, 100 kg slame 6 kron, 100 kg ovsu 26,50 kron. Ormoški mestni urad je moral cene spremljati vsak teden in pošiljati podatke na deželno vlado in državno statistično komisijo na Dunaju.

Pomanjkanje moke, kot osnovnega prehranjevalnega živila, leta 1915 še ni bilo čutiti, vendar je prebivalstvo prizadela uredba, ki je omejevala porabo na 240 gramov moke na dan, obvezno mešanje in dodajanje slabših vrst moke ter časovno omejevanje peke kruha. Od konca januarja je začel veljati ukaz za peko, da je smelo imeti krušno testo le 50 odstotkov pšenične ali ržene moke. Kruh je vseboval vedno več koruzne, riževe, ječmenove ali ovsene moke ali krompirjeve kaše.

Aprila 1915 je stopil v veljavo predpis, na podlagi katerega je bilo mogoče kupiti moko in kruh samo na podlagi uradnih izkaznic oziroma živilskih kart. Ukrep je bil napovedan že vnaprej in oblasti so, da bi preprečili špekuliranje, omejile nakup moke na en kilogram. Sočasno je bil izveden tudi popis zalog moke, saj je vsakdo, ki je karte prevzel, moral navesti tudi domačo količino zalog moke. Kdor je prijavil zalogo moke, večje od 2 kilograma, je dobil zmanjšano število kart. Uredba je veljala le za mesta, medtem ko podeželje omejitev ali kart še ni poznalo. Poleti leta 1915 so razširili obveznost prodaje kruha in mlevskih izdelkov na karte na vso deželo Štajersko. Gospodinjstvo, ki je imelo doma več kot 7 kilogramov moke, ni dobilo kart, dokler se domača zaloga ni zmanjšala. Na teden so smeli porabiti 1400 g moke na osebo.³ Enako kot za moko, so v Ormožu uvedli prodajo na živilske karte tudi za sladkor, kavo, olje in maslo. Karte so uvedli v letu 1916.

2 Državni zakonik za kraljevino in dežele zastopane v državnem zboru št. 194/14, 228/15, 261/16, 131/17).

3 Deželni zakonik in ukazni list za vojvodino Štajersko, številka 38/15.

Oktobra 1916 so uvedli prodajo na karte tudi za slanino in mast, vsak je dobil 12 dkg na teden. Ker je bilo pomanjkanje maščob veliko, so uvedli ob zakolu svinje obvezno oddajanje slanine proti plačilu.

Država je najbolj nadzirala porabo in distribucijo mesa. Od maja 1915 sta bila uvedena dva brezmesna dneva (torek, petek), ko je bilo prepovedano prodajati meso. Junija 1916 je bilo z uredbo prepovedano tudi uživanje mesa (ponedeljek, sreda, petek). Uredba je veljala tudi za privatna gospodarstva. Brezmesnih dni so se morali držati tudi ob praznikih. Tudi meso se je prodajalo na karte.

Že leta 1915 se je proračun mestne občine zelo znižal, denarja niso imeli kje vzeti, zato so za krpanje proračuna uvedli poseben prehrabeni davek. Ob že tako povečanih cenah živil je občina obdavčila za 20 odstotkov vino, mošt in meso. Za 8 kron na hektoliter so obdavčili tudi žganje in špirit, ne glede na stopnjo alkohola.

Pomanjkanje hrane je bilo vedno večje. Situacija glede oskrbe ormoškega okraja se je zaostila. Prebivalci so začeli dobivati manjše količine hrane, kot bi jim pripadala. Živila, ki so bila namenjena za civilno prebivalstvo, so bila preusmerjena za vojsko na frontah.

Zaradi vse večjega pomanjkanja hrane za civilno prebivalstvo, je Zveza nemških mest Avstrije leta 1917 ustanovila Nakupni zavod nemških mest in trgov Avstrije. Namen zavoda je bila nabava osnovnih prehrabnih izdelkov, sveže zelenjave in sadja iz dežel avstro ogrskega cesarstva.

Vojne razmere na finančnem področju

Ob začetku vojne se je zastavilo vprašanje financiranja vojaškega spopada. Pri tem avstrijska država ni bila izvirna, kot mnoge druge, in je vojaške potrebe financirala zelo enostavno – s povečanjem davkov oziroma uvajanjem novih. Ker to ni zadostovalo, pa še z najemanjem kreditov na trgu kapitala s kar serijskimi vojnimi posojili in z zadolževanjem pri emisijski banki. O velikem obsegu potreb govori dejstvo, da je bil zadnji avstrijski mirnodobni proračun kar šestkrat manjši kot v zadnjem vojnem letu. Taka politika zadovoljevanja vojaških materialnih potreb in podeljevanja vojnih podpor delu prebivalstva je seveda gromozansko povečala denarno maso v obtoku.

Denarni zavodi so se srečevali z doslej neslutnimi težavami presežne likvidnosti. V prejšnjih obdobjih neznane zagate, v letih pred vojno ko je kapitala prej primanjkovalo kot ne, so premoščali z vpisovanjem vedno novih vojnih posojil, kar je vodilo v neke vrste začaran krog, saj se je izločen denar nemudoma spet pojavil v denarnih zavodih v obliki hranilnih vlog.⁴

Večinoma na podeželju so bile že pred prvo svetovno vojno ustanovljene posojilnice, ki so delovale na podlagi zadrugne zakonodaje. To so bile zadruge z omejenim in neomejenim jamstvom. Med vojno je interes za članstvo v kreditnih zadrugah v glavnem stagniral, povečal pa se je denarni promet.

⁴ Lazarevič-Prinčič, Zgodovina slovenskega bančništva, Ljubljana, 2000, str. 43.

Zadruge so morale izplačevati raznim društvom in dobrodelnim ustanovam del čistega dobička.

Hranilnice in posojilnice na ormoškem podeželju, ki so preživele vojno, so bile ustanovljene po Raiffeisnovih načelih večinoma nekaj let pred začetkom vojne. To so bili najštevilčnejši denarni zavodi, ki so bili ustanovljeni skoraj v vsaki župniji in so bili dostopni slehernemu kmetu, ki je želel varčevati ali najemati posojilo. Denar za najemanje hipotekarnih posojil je bil za te hranilnice predrag, zato so se ukvarjale večinoma z osebnimi posojili. Med vojno so hranilnice v glavnem mirovale, finančne razmere so bile negotove in pri odobravanju posojil so bile zelo previdne. Število članstva je med vojno stagniralo, saj članstvo svojega denarja v hranilnice ni nalagalo.

Med vojno so delovale naslednje kreditne zadruge:

- okrajna posojilnica v Ormožu,
- ljudska hranilnica in posojilnica v Ormožu,
- hranilnica in posojilnica v Središču ob Dravi,
- hranilnica in posojilnica Svetinje,
- hranilnica in posojilnica Sv. Tomaž pri Ormožu,
- kmečka hranilnica in posojilnica v Sv. Tomažu pri Ormožu,
- hranilnica in posojilnica pri Veliki Nedelji.

V samem mestu je delovala po principu regulativnih hranilnic Mestna hranilnica Ormož.

Poglejmo medvojno delovanje Hranilnice in posojilnice Svetinje.

Zadruga je bila član Zadrुžne zveze Slovenije iz Ljubljane, ki je tudi opravljala revizije.

Načelnik zadruga je bil Alojz Bogša, nadzorniki pa Franc Vraz, Jožef Habjanič, Franc Antolič, Ivan Kosi in Ivan Pučko.

V prvem letu vojne, leta 1914, je denarni promet znašal 62.764 kron (32.421 K prejemkov in 30.342 K izdatkov). V zadrugo je bilo včlanjenih 88 članov. Med letom so pristopili 4 člani, izstopil pa je eden. Obrestna mera za hranilne vloge je znašala 4,5 odstotka.

Na koncu leta 1916 je imela hranilnica 96 članov. Denarni promet se je naglo povečal na 287.263 K. Najbolj so se povečale seveda hranilne vloge. V začetku leta 1916 so znašale 52.533 K, na koncu leta pa 85.129 K. Razlog za rast je bila presežna denarna likvidnost, ki so jo sprožila razpisana vojna

posojila. Zadruga je zaradi tega zmanjšala obrestno mero na hranilne vloge na 4 odstotke, vendar je denar še vedno pritekal. Sveži presežni denar je na koncu končal kot hranilne vloge.

Zadruga je vplačala tudi za 10.790 K vojnega posojila, vendar je leto sklenila brez izgube. Ob koncu vojne, leta 1918, se je v hranilnici z 98 člani denarni promet povečal še za enkrat in je znašal 704.315 K, čeprav so obresti na hranilne vloge znižali na 3,5 odstotke.

Na podoben način so vojno vihro preživele tudi ostale kreditne zadruge.

Vojna posojila

Zaradi ogromnih stroškov vojne je seveda državi primanjkoval denar. Iz te stiske si je vlada skušala pomagati s postopnim razpisom vojnih posojil. V razpisih je obljubljala zelo ugodne obrestne mere, vojakom na fronti zaslužen dopust, vojnim obveznikom, ki še niso bili vpoklicani, pa odložitev vpo-klica. Za propagando so namenili velika sredstva, tiskanega je bilo ogromno reklamnega materiala.

Obljube so bile res velike, država je med celotno vojno izpraznila denarnice svojih državljanov in blagajne vseh upravnih, lokalnih in gospodarskih subjektov. Po razpadu Avstro-Ogrske, leta 1918, so vsi, ki so vložili denar v vojne obveznice, svoje premoženje gladko izgubili. Marsikateri od vplačnikov vojnega posojila, ki ga je zavedla visoka obrestna mera (tudi 7%), je vplačal vse svoje prihranke.

V ormoškem okraju so bili med najbolj prizadetimi tudi mladoletni otroci. Izgubili so ves denar, ki so ga imeli pupilarno varno naloženega v mestnih hranilnicah na Ptuj in v Ormožu. V Ormožu je takratni predstojnik okrajnega sodišča v Ormožu kot nadvaruh prisilil vse varuhe mladoletnikov, da so morali denarne naložbe svojih varovancev vpisati za vojno posojilo.

Avstrijska vlada je razpisala 8 vojnih posojil, in sicer: meseca novembra 1914, meseca maja in oktobra 1915, meseca maja in novembra 1916, meseca maja in novembra 1917 in zadnje posojilo meseca maja 1918.

Trška občina Središče je morala v ta namen žrtvovati vsega skupaj 70.000 kron. Ker vsega tega denarja niso imeli, so morali najeti posojilo pri lastniku parnega mlina v Središču ob Dravi Jakobu Zadravcu.⁵

5 ZAP, SI_ZAP/70, rokopisna zbirka R-72, Kronika trga Središče, 1955, str. 17.



Propagandni plakat za 7. avstrijsko vojno posojilo v letu 1917, (ZAP, SI_ZAP/5, Mestna občina Ptuj, škatla štev. 238, ovoj 11299/17).

Obrt v vojnih razmerah

Že prihajajoča industrijska revolucija, nato pa prva svetovna vojna, sta močno prizadeli tudi ormoško obrtništvo. Precej obrtnikov je moralo med vojno zapustiti svoja delovna mesta. Nekaterim se občutno padla delovna naročila, saj je določenih surovin, kot so železo, kože, steklo, prehrembene surovine in petrolej, občutno primanjkovalo.

Zaradi pomanjkanja kož in usnja so začeli obrtniki izdelovati čevlje tudi z lesenimi podplati. Cena je bila razvrščena v štiri skupine glede na velikost čevljev. Cena se je gibala od 9 do 17 kron za par čevljev.

Po drugi strani pa so nekateri obrtniki, kot npr. kovinarji, krojači in čevljarji, zaradi vojnih naročil dobili več dela, vendar so bile njihove usluge slabo plačane.

Ormoški obrtniki so zaradi vojne zapirali svoje obrti. Ali je padel promet ali pa so bili rekrutirani. Po podatkih Registra obrti za mesto Ormož je bilo v ormoškem okraju še leta 1913 prijavljenih 62 prostih obrti, nato pa je v letih vojne število stalno padalo. Med vojno je stalno delovalo samo še 23 obrti: 2 šivilji, trije trgovci (Brodar, Ludvik Kuharič, Amalija Pevec), 4 gostilničarji (Marija Horvat, Julijana Skorčič, Josipina Zabavnik, Johan Havlas), čevljar, klobučarka, krojač, usnjar, 2 kovača, sedlar, fotograf (Marija Polak) in ključavničar. (Okrajna obrtna zbornica Ptuj, škatla štev. 31).

V okolici Ormoža so delovali še en kovač, 3 mlinarji (Bukovec, Ivanuša, Šef), šivilja, ključavničar, medicinar, mesar (Franc Podplatnik iz Sejancev) in kolar.⁶

Trgovska dejavnost

V obravnavanem obdobju je bilo v mestu Ormož največ trgovin z mešanim blagom, katerih lastniki so bili manjši trgovci. Nekaterne trgovine so bile tudi že specializirane. Pojavile so se manufakture in trgovine s špecerijskim blagom, prodajalne vina in brezalkoholnih pijač, trgovina s kurivom in z gorivom.⁵ Med vojno je trgovina delovala v oteženih razmerah. Primanjkovalo je osnovnih življenjskih potrebščin, določena živila so se dobila samo na karte. Cene so naglo naraščale, zato je oblast nekaterim strateškim živilom določala fiksne cene.

⁶ ZAP, SI_ZAP/43, Okrajna obrtna zbornica šk. štev. 33, Obrtni register za Ormož in okoliš 1899–1940.

Gostinstvo

Prva svetovna vojna je prizadela tudi gostinstvo. Gostilničarjem je primanjkovalo mesa in kruha, vojaki so smeli obiskovati gostilne omejeno.

Medvojne gospodarske razmere v Središču ob Dravi

Gospodarski omejitveni ukrepi, ki so veljali za mesta, na podeželju niso bili tako rigorozni. Kmetje takega pomanjkanja hrane in osnovnih življenjskih potrebščin vendarle niso tako občutili.

Izdani ukrepi in prepovedi okrog omejitev na podeželju so se nanašali največ na zasebno uporabo živil ter na strateško pomembne vojne potrebščine.

Zaradi tega je bila prepovedana prodaja konj in goveje živine, izvoz svinj, fižola in krompirja. Prepovedano je bilo pečenje peciva iz pšenične moke, prepovedani izdelava velikonočnih pisank in uporaba sveč na grobovih. Da se ne bi pojedlo preveč kruha, je bilo družinskim poglavarjem prepovedano dajati kruh družinskim članom po kosih. Prepovedano je bilo tudi izdelovanje pijač iz sadja in mletje krušnega zrnja na žrmlje. Mlinarji so lahko mleli žito proti odškodnini samo Hrvatom, domačini so imeli tudi za mletje žita nakaznice, ki so omejevale količino žita. Če je bila ob kontrolah najdena prevelika količina mletega zrnja, so moko zaplenili brez odškodnine. V zadnjem letu vojne, v letu 1918, pa so bili središki mlini enostavno zapečateni.

Tudi potrošnjo mleka in klanje domače živine je oblast natančno določala. Za kruh, sladkor in maslo so bile izdane karte, ki jih je najprej izdajala Občina Središče, nato pa vodstvo šole.

Z večkratnim popisom se je ugotavljalo številčno stanje domače živine in perutnine, kot tudi zaloge zrnja, krompirja in zelenjave. Na podlagi teh popisov je bila predpisana obvezna oddaja življenjskih potrebščin. Točnost popisov hrane in zalog je ugotavljala od hiše do hiše vojska, ki je nemalokrat postopala z ljudmi skrajno nasilno in surovo.

Da bi se izognili lakoti so si domačini poskušali zagotoviti potrebne količine hrane s skrivanjem. Žito so skrivali v vinskih sodih, krompir so zakopali na njivah, mast v posodah po kletih in jasliah.

Za oskrbovanje taboriščne bolnice v Strnišču je morala Občina Središče zagotoviti dnevno 78,5 litra mleka. Te količine mleka dostikrat niso dosegli, zato je okrajno glavarstvo na teren v spremstvu orožnikov pošiljalo svoje uradnike, ki so v zgodnjih jutranjih urah spremljali molžo. Po izmerjeni količini pomolzenega mleka so nato določevali obvezno oddajo.

Od vsake zaklane svinje je moral posestnik oddati mast. Oddaja je bila določena po teži zaklane svinje, pri teži do 60 kg 3 kg masti, pri teži od 60 do 100 kg 6 kg masti, pri teži nad 100 kg pa 10 kg masti.

Usnja za obutev, olja, kave, sladkorja in petroleja ni bilo dobiti v zadostni meri, tudi tobaka in cigaret ne. Tobak je bil do polovice mešan z bukovim listjem.

Leta 1917 so morali Središčani oddati 100 kosov perutnine, prisilno pa so jim bili odvzeti tudi kotli za žganjekuho (razen dveh), bakreni kotlički za ogrevanje vode pri štedilnikih, bakreni in medeninasti deli na konjskih vpregah in strelovodi. Odvzeti so bili tudi medeninasti gospodinjski predmeti, možnarji, likalniki in svečniki.

Za prelivanje v topove so bili v Središču odvzeti trije zvonovi farne cerkve Sv. Duha na Grabah in dva zvonova kapele Žalostne matere božje v Središču.

Predpisane so bile tudi razne nabiralne akcije, kot so nabiranje cvetja za čaj za vojsko, nabiranje kopriv in kostanjev, zbiralo se je staro železo, tekstil, papir, kožuhovina, nerabne volnene rokavice in nogavice, nasploh vse, kar bi vojska lahko potrebovala v vojne namene.

Številčno stanje in gibanje domače živine in perutnine med vojno prikaže naslednja tabela:⁷

Leto	Teleta	Telice in biki	Krave	Svinje	Konji	Perutnina
1914	164	116	347	1246	179	2764
1915	147	91	268	1133	109	2613
1916	122	53	251	1091	107	2574
1917	96	33	226	759	91	2447
1918	133	26	248	886	107	2479

Med vojno je bilo Središčanom odvzeto 387 glav goveje živine in konj. Primanjkljaj se je poznal pri zmanjšanju količine pridelanega mleka in gnoja, s čimer se je poslabšalo obdelovanje zemlje, kar je povzročalo manjši pridelek.

⁷ ZAP, SI_ZAP/70, rokopisna zbirka R-72, Kronika trga Središče, 1955, str. 19.

Ključne besede

Prva svetovna vojna, pomanjkanje, živilske karte, vojno posojilo, varčevalni ukrepi, omejitveni ukrepi, cene živil.

Viri

Državni zakonik za kraljevino in dežele zastopane v državnem zboru št. 194/14, 228/15, 261/16, 131/17).

Zgodovinski arhiv na Ptuju (ZAP)

SI_ZAP/70, rokopisna zbirka R-72, Kronika trga Središče, 1955.

SI_ZAP/43, Okrajna obrtna zbornica šk. štev. 33, Obrtni register za Ormož in okoliš 1899–1940.

Literatura

Lazarevič-Prinčič, Zgodovina slovenskega bančništva, Ljubljana, 2000.

Povzetek

V gospodarskem pogledu je prva svetovna vojna pomenila na ormoškem področju, tako kot drugod, velik zastoj. Gospodarstvo je stagniralo, največji problem je postalo pridelovanje hrane in ob velikem pomanjkanju tudi pravično razdeljevanje hrane. Ko je postalo jasno, da bo vojna trajala dalj časa, je bilo treba pripraviti trajnejši načrt oskrbe prebivalstva s hrano in z osnovnimi dobrinami za preživetje. Oblast je ob pomanjkanju hrane pripravila vrsto omejevalnih ukrepov. Za določena živila so najprej uvedli omejevanje porabe ob določenih dnevih, ob večjem pomanjkanju živil so omejevali količine hrane, nato pa so uvedli še živilske karte. Z ukrepi so imeli namen uvesti nadzor nad količinami blaga, upravnim organom možnost zahtevati nadzor nad stanjem blaga in zalog živil brez poprejšnjega obvestila. Zakon je pooblastil deželne, okrajne in občinske oblasti, da nadzirajo pridelovalce in trgovce, ki so morali poskrbeti za osnovno preskrbo občin z osnovnimi artikli, če jih ni bilo mogoče zagotoviti na drugačen način. Kljub vsem tem ukrepom so ostali prebivalci, zlasti meščani, brez osnovnih življenjskih potrebščin.

Toda kljub tem strogim ukrepom so se prehrabeni artikli izjemno hitro dražili, saj je bilo pomanjkanje le-teh veliko. Najbolj so se dražila osnovna živila, moka, meso, sladkor, goriva, kava.

Na finančnem področju so se denarni zavodi srečevali z doslej neslutnimi težavami presežne likvidnosti. V prejšnjih obdobjih neznane zagate (v letih pred vojno je kapitala prej primanjkovalo kot ne) so premoščali z vpisovanjem vedno novih vojnih posojil, kar je vodilo v neke vrste začaran krog, saj se je izločeni denar nemudoma spet pojavil v denarnih zavodih v obliki branilnih vlog.

Na ormoškem področju so bile že pred vojno na podeželju ustanovljene kreditne zadruga. Te so delovale po Raiffaisnovih in Schulze-Delitschevih načelih. Med vojno so kreditne zadruga mirovale, medtem ko so branilnice morale vplačati velika sredstva za avstrijska vojna posojila. Prihajajoča industrijska revolucija, nato pa prva svetovna vojna, sta močno prizadeli tudi ormoško obrtništvo. Precej obrtnikov je moralo med vojno zapustiti svoja delovna mesta. Nekaterim se občutno padla delovna naročila, saj je določenih surovin, kot so železo, koža, steklo, prehrabene surovine, petrolej, občutno primanjkovalo. Po drugi strani pa so nekateri obrtniki, kot npr. kovinarji, krojači in čevljarji zaradi vojnih naročil dobili več dela, vendar so bile njihove usluge slabo plačane.

Gospodarski omejitveni ukrepi, ki so veljali za mesta, na podeželju niso bili tako rigorozni. Kmetje takega pomanjkanja hrane in osnovnih življenjskih potrebščin vendarle niso tako močno občutili.

Izdani ukrepi in prepovedi okrog omejitev na podeželju so se nanašali največ na zasebno uporabo živil ter na strateško pomembne vojne potrebščine. Kljub temu pa je vojna vibra pustila svoje sledi tudi tukaj.